

USPOREDBA ODABRANIH INDIKATORA SZO «ZDRAVLJE ZA SVE U 21. STOLJEĆU»

Svjetska zdravstvena organizacija u svojoj strategiji unapređenja zdravlja «Zdravlje za sve u 21. stoljeću» - «Health for all» (HFA) definira zdravstvene pokazatelje s ciljem usporedbe zdravstvenog stanja populacije između zemalja Europe. U tu svrhu Regionalni ured za Europu SZO, izradio je kompjutorski program «Sustav prikaza podataka u zdravstvu – Data Presentation System for Health Service Indicators – (DPS)», koji omogućuje praćenje zdravstvenih pokazatelja prema teritorijalnom ustroju države.

Europska HFA baza podataka osigurava jednostavan i brz pristup velikom broju zdravstveno statističkih pokazatelja za 51 zemlju članicu Europske regije Svjetske zdravstvene organizacije.

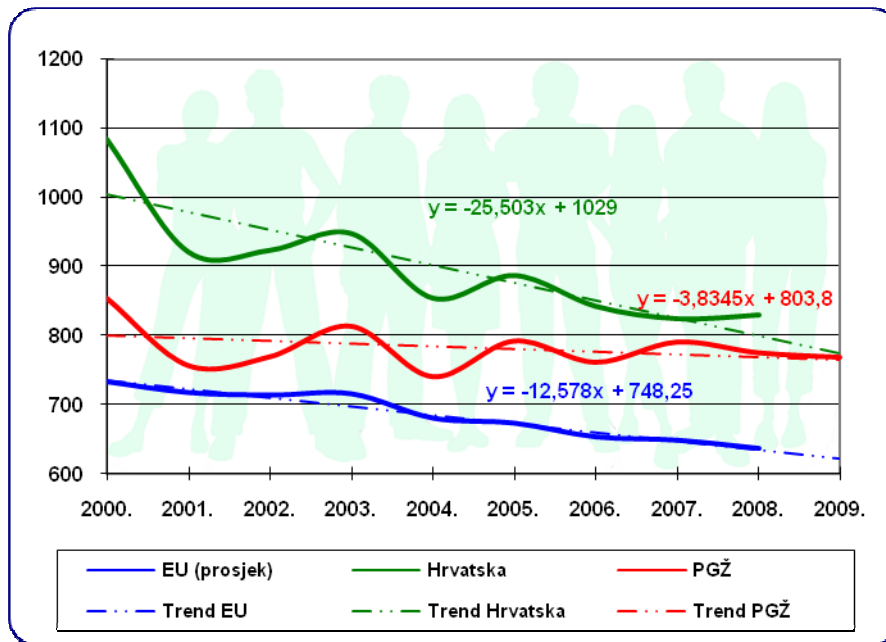
Većina odabranih indikatora generira se unutar postojećeg informacijskog sustava, rutinskim prikupljanjem zdravstveno statističkih podataka i obradom prema zadanoj metodologiji.

Odabrani zdravstveni pokazatelji za usporedbu iz HFA programa iz područja su mortalitetne statistike, kao najkvalitetnije prikupljenih podataka, izraženih u standardiziranim stopama, jer grube stope (crude rate) mogu biti odraz razlika u dobnoj strukturi stanovništva, a ne samo razlika u veličini pojave.

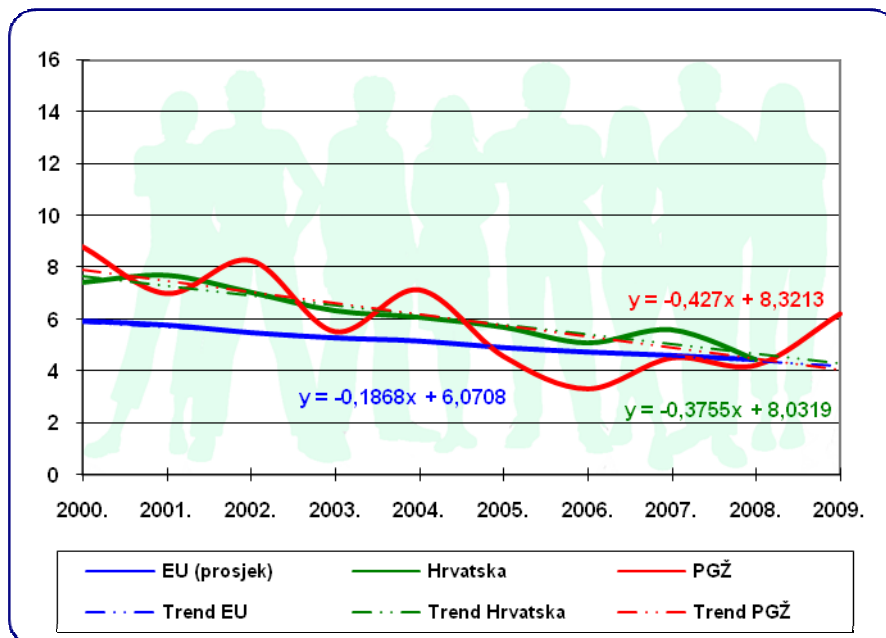
Za usporedbu sa zdravstvenim stanjem stanovnika Primorsko-goranske županije odabrane su zemlje Europske unije (EU average) i Hrvatska. Prikaz sadrži dobno standardizirane stope mortaliteta, specifične stope te mortalitet dojenčadi tijekom 10-godišnjeg razdoblja (2000-2009.).

Kao baza za izračun svih odabranih indikatora za Primorsko-goransku županiju koristilo se stanovništvo iz popisne 2001. godine, jer za ostale godine ne postoji procjena stanovništva po dobnim skupinama i spolu prema županijama.

Kao izvor podataka korištena je Baza umrlih 2000-2009. Odjela socijalne medicine Nastavnog ZAVODA ZA JAVNO ZDRAVSTVO i WHO/Europe, European HFA Database, January 2009.

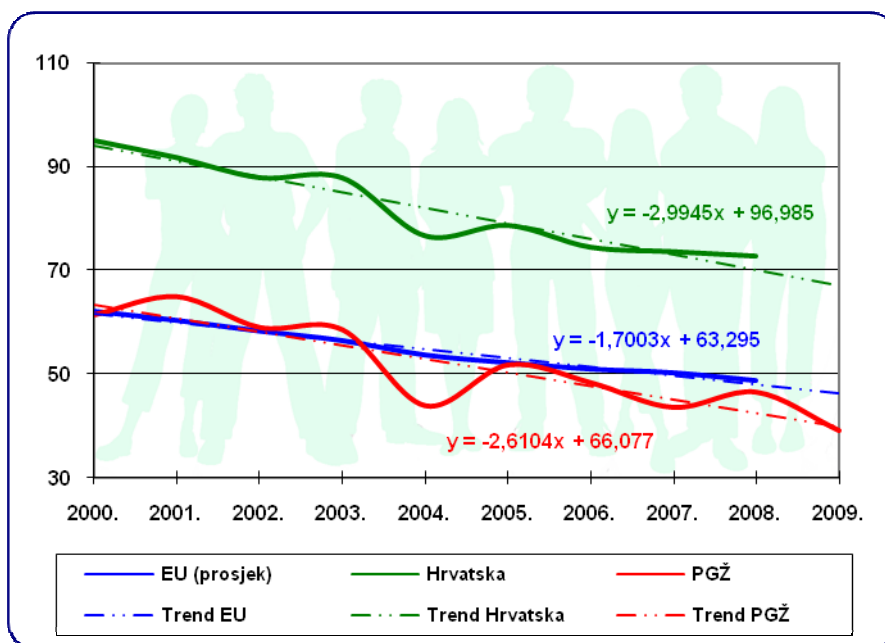
Slika 1. Standardizirana stopa smrtnosti na 100 000 stanovnika

Stopa smrtnosti prikazuje trend umiranja stanovnika na određenom području. Standardizirana stopa smrtnosti stanovnika Primorsko-goranske županije u prikazanom desetgodišnjem periodu pokazuje stalni pad, kao i stope zemalja Europe i Republike Hrvatske. Stopa za Primorsko-goransku županiju niža je od republičke za 6,5%, dok je od europske viša za 18%. Na početku promatranja, Hrvatska ima višu stopu smrtnosti od europske za 32% i, mada kasnije strmo pada, pri kraju promatranja stopa Hrvatske još je uvijek znatno viša od europske i iznosi 23%.

Slika 2. Standardizirana stopa dojenačke smrtnosti na 1 000 živorođenih

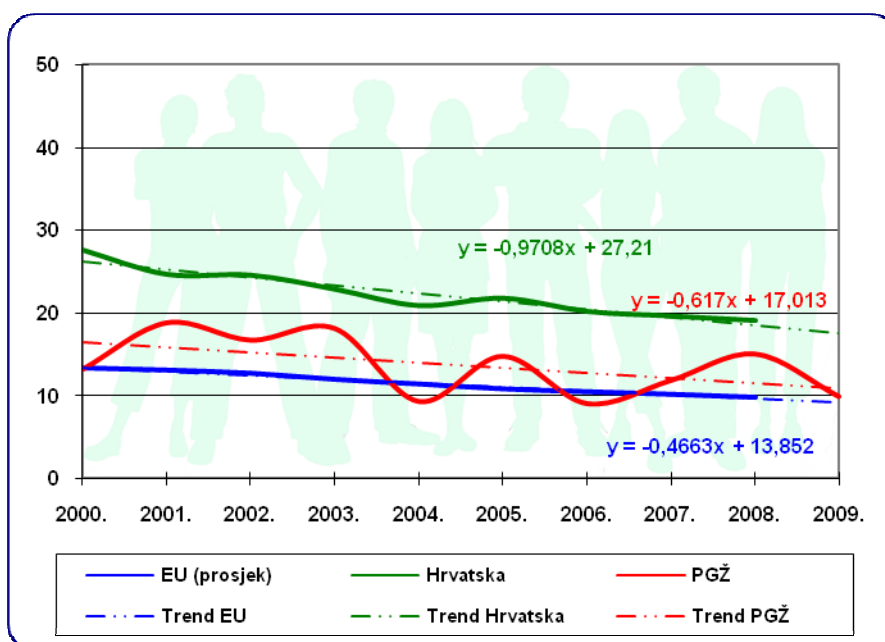
Jedan od tradicionalno najčešće korištenih pokazatelja zdravstvenog stanja stanovništva, učinkovitosti zdravstvene zaštite i dostignutog životnog standarda uopće jest mortalitet dojenčadi. Mortalitet dojenčadi za cijelo vrijeme promatranja bilježi trend pada, iako sporiji od željenog. Raspon kretanja mortaliteta dojenčadi u zemljama Europske unije kreće se od 5,91 na 1 000 živorođene djece u 2000. godini, pa do 4,44 u 2008. godini. Republička stopa je 2008. iznosila 4,46, a županijska 4,25. U 2009. godini sa 6,23 Županija je „nadoknadila“ veliki pad dojenačkog mortaliteta. Iako su skokovi brojno veliki zbog manjeg broja promatranog stanovništva, to nije utjecalo na trend kretanja dojenačke smrtnosti u Primorsko-goranskoj županiji, koji je cijelo vrijeme niži od republičkog, i u daljnjem je opadanju.

Slika 3. Standardizirana stopa smrtnosti od bolesti cirkulacijskog sustava za dob 0-64 godine na 100 000 stanovnika

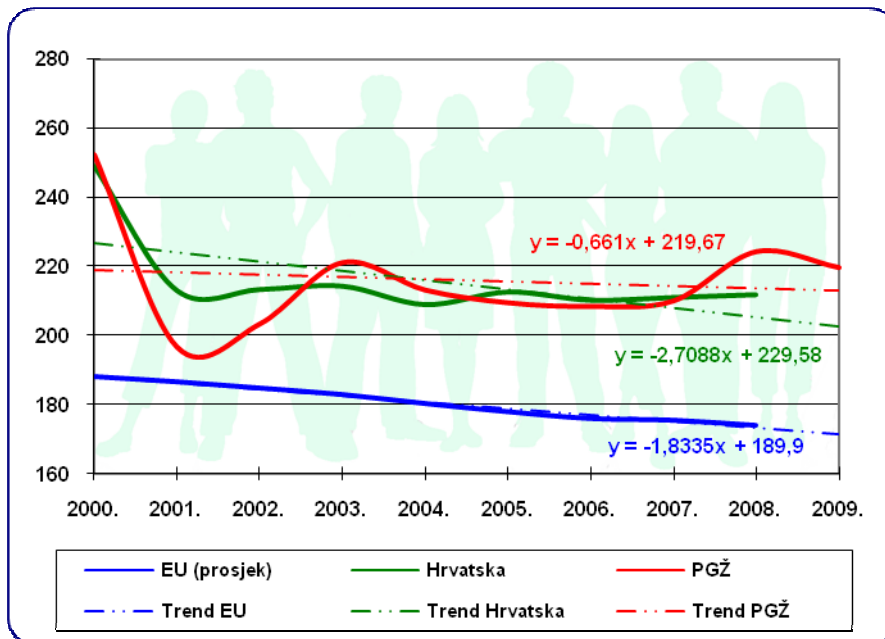
Bolesti cirkulacijskog sustava vodeći su uzrok smrti s više od polovine svih umrlih u Županiji, Republici Hrvatskoj i zemljama Europske unije. Smrtnost od bolesti cirkulacijskog sustava u ovoj dobnoj skupini u promatranom razdoblju konstantno opada, pri čemu kod stanovnika Primorsko-goranske županije sličnom stopom i progresijom kao kod stanovnika Europske unije. Razina stope smrtnosti stanovnika Hrvatske također ima trend pada, mada je znatno viša od županijske, za 36% pa tako i od europske.

Slika 4. Standardizirana stopa smrtnosti od cerebrovaskularnih bolesti za dob 0-64 godine na 100 000 stanovnika

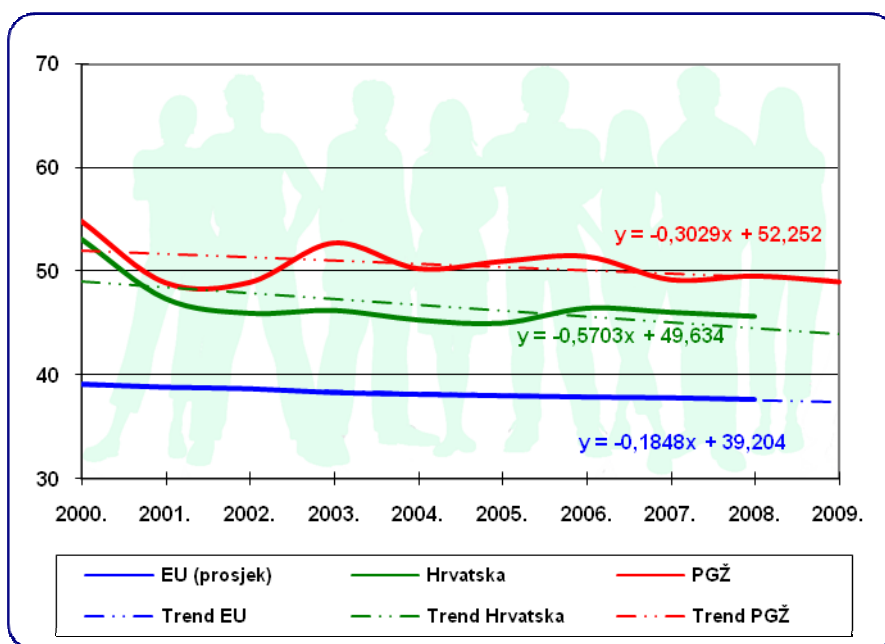
Unutar bolesti cirkulacijskog sustava, nakon ishemične bolesti srca, za većinu su smrti odgovorne cerebrovaskularne bolesti. Premda u opadanju, smrtnost od cerebrovaskularnih bolesti za dob od 0 – 64 godina starosti daleko sporije opada od ostalih bolesti cirkulacijskog sustava. Kod stanovnika Primorsko-goranske županije razina je smrtnosti nešto viša od europske, dok je znatno niža od republičkog prosjeka, naročito na početku promatranja.

Slika 5. Standardizirana stopa smrtnosti od novotvorina na 100 000 stanovnika

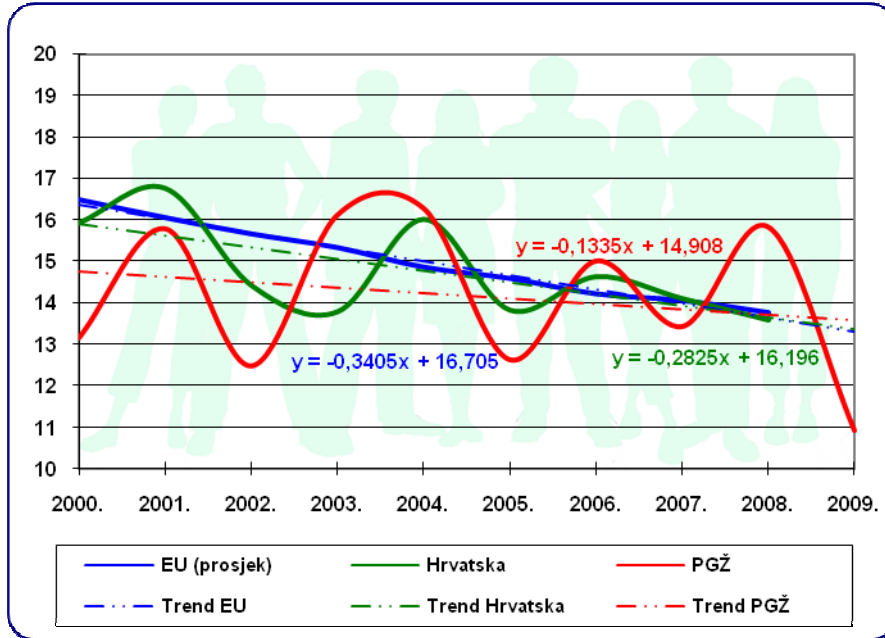
Neoplazme su drugi vodeći uzrok smrti, odgovoran za približno četvrtinu svih umrlih u Republici Hrvatskoj i Primorsko-goranskoj županiji. U zemljama Europske unije, od početka promatranja, razina smrtnosti od raka stalno opada i znatno je niža od stope u Republici Hrvatskoj. Za razliku od republičke stope koja bilježi pad, stopa smrtnosti od novotvorina u Primorsko-goranskoj županiji bilježi rast, a 2003. postaje veća od republičke. Obrat trenda i pad smrtnosti dokaz je mogućnosti intervencije u smislu promocije zdravlja i prevencije bolesti kao strategije zbrinjavanja ovog javnozdravstvenog problema.

Slika 6. Standardizirana stopa smrtnosti od zloćudnih novotvorina dušnika, dušnica i pluća na 100 000 stanovnika

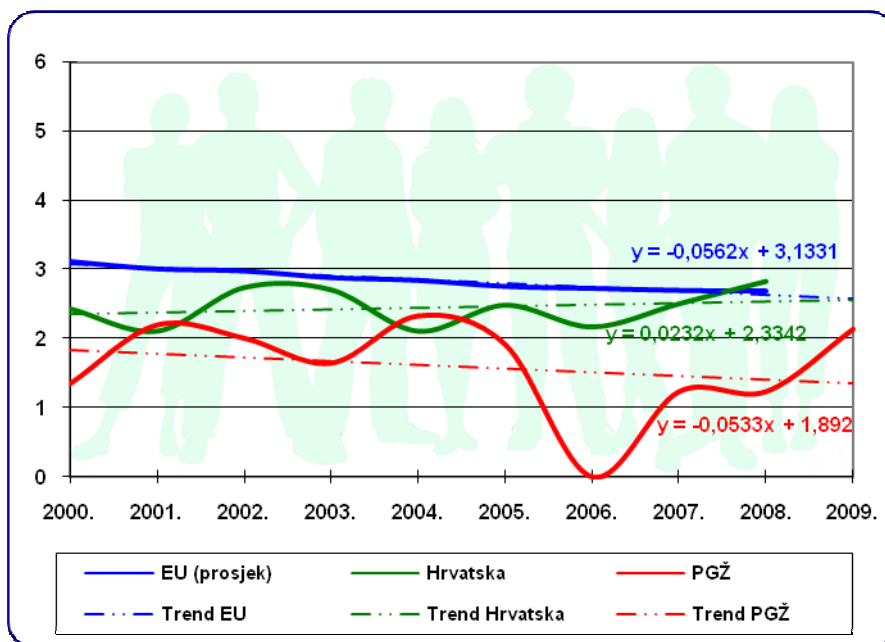
Zloćudna novotvorina dušnika, dušnica i pluća izravno je povezana s pušenjem kao vodećim rizikom za ovo sijelo raka. Stopa smrtnosti od zloćudnih novotvorina svih sijela po spolu različita je, tako da je odnos muškaraca i žena u Hrvatskoj 54:46 (Registar za rak RH, 2007. godine) na štetu muškaraca, iako je kod žena u laganom porastu. Iako smrtnost od raka dušnika, dušnica i pluća pada za cijelo promatrano razdoblje, ipak je najviša u Primorsko-goranskoj županiji, 24% iznad europskog prosjeka.

Slika 7. Standardizirana stopa smrtnosti od zloćudnih novotvorina dojke žena za dob 0-64 godine na 100 000 stanovnika

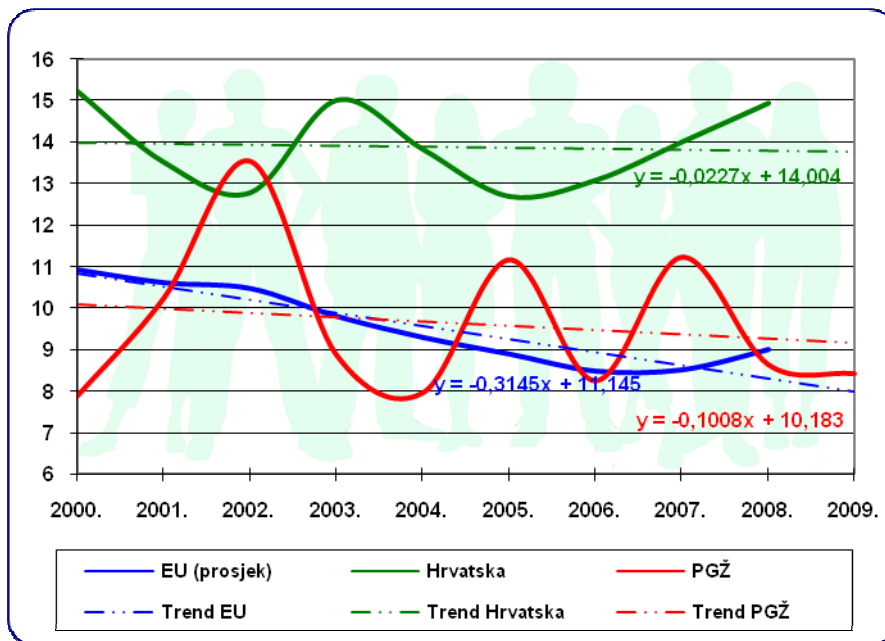
Najčešće sijelo raka kod žena je dojka. U zemljama Europske unije, Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije stopa je smrtnosti slična, uz manje ili veće oscilacije na godišnjoj razini, ali sa stalnim trendom opadanja.

Slika 8. Standardizirana stopa smrtnosti od zloćudnih novotvorina vrata maternice za dob 0-64 godine na 100 000 stanovnika

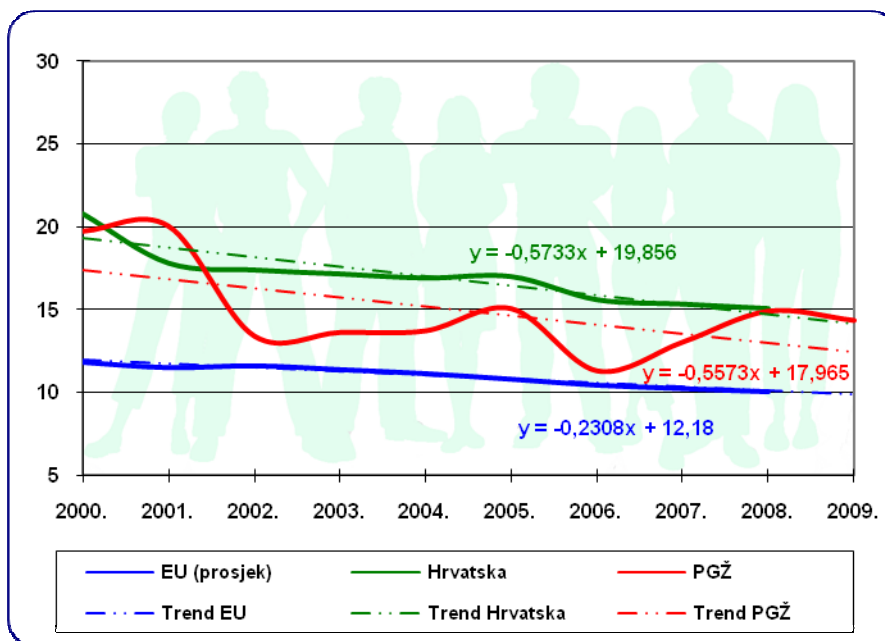
Vrat maternice ne spada u pet vodećih najčešćih sijela zloćudnih novotvorina u žena, ali je novotvorina koja je dijagnostički lako dostupna i terapijski sasvim izlječiva, ukoliko se nađe u preinvasivnom stadiju. Danas se smatra da niti jedna žena ne bi trebala umrijeti od raka grlića maternice. Razine stope smrtnosti žena Primorsko-goranske županije, Hrvatske i Europske unije međusobno su slične, sa silaznim trendom. Najnižu stopu bilježi Primorsko-goranska županija.

Slika 9. Standardizirana stopa smrtnosti zbog nezgoda pri prijevozu na 100 000 stanovnika

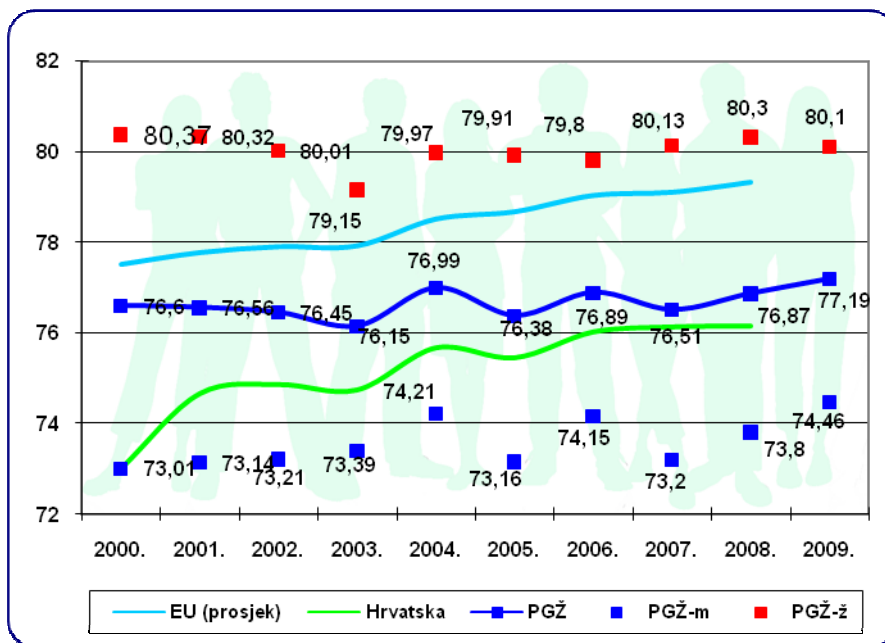
Prometne nesreće jedan su od vodećih uzroka „izgubljenih potencijalnih godina života“ jer su najčešće u mlađoj životnoj dobi. Primjenjujući određenu preventivnu strategiju i promociju sigurnosti u prometu, prometne se nesreće mogu znatno reducirati, i do 75%.

Slika 10. Standardizirana stopa smrtnosti zbog samoubojstava na 100 000 stanovnika

Samoubojstva su najveći uzrok prijevremene smrti u većini razvijenih zemalja, posebno sjevernoj Europi i Skandinaviji. Razina smrtnosti zbog samoubojstva u Hrvatskoj tijekom promatranog razdoblja gotovo je dvostruko viša od europskog prosjeka, ali bilježi trend opadanja. Kod stanovnika Primorsko-goranske županije razina je smrtnosti u promatranom razdoblju također viša od europske, iako niža od republičke.

Slika 11 . Očekivano trajanje života na dan rođenja

Najprikladniji je pokazatelj razine smrtnosti u svrhu komparativne analize očekivano trajanje života. Ovo je agregatni i vrlo kompleksan pokazatelj koji proizlazi iz sveukupnih karakteristika stopa mortaliteta po dobi u određenog stanovništva. Očekivano trajanje života znači da na dan rođenja možemo očekivati, predvidjeti da će osoba živjeti u prosjeku određeni broj godina. Iskazuje se odvojeno po spolu. U normalnim društveno-ekonomskim i drugim životnim uvjetima očekuje se dulji životni vijek žene nego li muškaraca. Najveći broj izgubljenih godina života u muškaraca odnose posljedice ozljeda u mlađoj dobi.

Očekivano je trajanje života u Primorsko-goranskoj županiji na dan rođenja 2009. godine 80,1 za žene i 74,46 za muškarce. Ukupno za oba spola iznosi 77,19 i na srednjoj je vrijednosti koju je Europa imala 1999-2000. godine. Očekivano trajanje života, u Republici Hrvatskoj za 2008. godinu je 76,14. Zadnjih par godina varira, ali je u konstantnom porastu za promatrano razdoblje.